

"אם אין קמה אין תורה"
מי שביכולתו לעזור
לעלות לע"נ ולהצילה
זכות הרבים תעמוד לו!

נר לשולחן שבת

ויקהל - פקודי
גליון 360

בכל עניני העלון
תרומות והנצחות
נתנאל דזונבלית
רה' צבי 21 ב"ב 5791486

היתה תקופה בה עמדו לצבוע את הארון מחדש. רבי יצחק נתן לא הרשה לאף אחד לעשות מלאכה קדושה זו, אלא הוא בעצמו היה מתייצב בתחילת הלילה, צובע ומקשט, ומוסיף מיני 'ביילדאלאך' און בלומאלאך' בדייקנות עד זמן תפילת ותיקין.

בעת שהלך לכותל המערבי, היה מציץ בחנויות המזכרות בשוק לראות אם יש בהם קישוט שאפשר לייפות בו את בית הכנסת. פעם הוא מצא באחת החנויות לוחות שבורים. קפץ על המציאה, קנה אותם והשקיע שעות בתיקונם. אחר כך קבעם על העמוד בבית המדרש בבתי ברוידא. ושמה שמחה עצומה על שזכה לגאול דבר כה מפואר מידי של ערבי ולקשט את בית הכנסת.

סיפר חתנו, הג"ר אהרן פישר: "היתה לחמי זצ"ל עבודה שלימה של יפוי והידור, שנבעה מאהבתו הגדולה לכל דבר שבקדושה. המעניין הוא שכל זה היה רק במצוות, ואילו כשהדבר הגיע לביתו לא השקיע כלום. בזמנו, כאשר רצו לסייד את הבית לאחר עשרים שנה שלא סיידוהו. התקרה היתה מלאה בכתמי רטיבות. הוא אמר "בשביל מה צריך לסייד...".

ענין זה אינו מצוי. אדם שיש לו חוש בציור ומבין ביופי שאינו משקיע דבר בביתו, ואת הכל הוא משקיע ביופי בית הכנסת. (דורות' תולדות תשע"ב. הגה"צ ר"נ קופרשטוק השיב נשמנו ליצירה בכנסת שבת חיי שרה תשע"ב והוא בן צ')

"ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן". (ל"ה ל"ד)
אודות שמו הפלאי של הגאון ר' אהליאב חיון שליט"א, רבה של שכונת שפירא שבתל אביב מספרים סיפור מופלא.

כאשר אביו התאלמן בגיל מופלג, קרוב לגיל תשעים. הציע לו הגאון רבי יעקב עדס שיודן, אישה צדקנית כבת שישים.

השידוך התעכב זמן רב בשל תנאי האישה. ואלה היו תנאיה: א. ביום פטירתו של אהליאב בן אחיסמך יעלו להתפלל על קברו הנמצא בראש הר בכפר סוג'וד שבדרום לבנון. ב. שהם יסיידו את הקבר, וידליקו נר על קברו. ג. את הילד שיוולד להם יקראו אהליאב, על שמו של הצדיק.

אמר אותו ישיש 'איך ארכב בגילי מרחק כה רב, מירושלים עד לבנון, הרי כל עצמותי יאמרו 'שירה'?!' לבסוף שכנעוהו והסכים. זמן מה אחר החתונה חל יום פטירת אהליאב. הם עלו לקבר וקיימו את תנאיהם. האישה בכתה, התפללה ואמרה: 'אני עשיתי את שלי, אתה תעשה את שלך'. נולדה להם בת ולאחריה בן, ויקרא שמו אהליאב. ('נר לשולחן שבת' מפי הרה"ג רמ"ק - יש"כ להר"ר א"ג)

אוסף בזה את ששמעתי מתלמיד חכם מופלג בן המשפחה: עד גיל ארבע הילד לא דיבר. הם עלו לקברו של אהליאב והתפללו, תפילתם נשאה פרי. יתכן כי מאז קראוהו אהליאב. (נ"ר)

הקראים ופרשת ויקהל...

כידוע הקראים קיימו רק את ה"תורה שבכתב", ולכן הם למדו את הפסוק "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (ל"ה ג) כפשוטו... הם לא השתמשו באש בשבת, לא בבישול ולא למאור. בעבר הרחוק ישבו הקראים בביתם בשבת בחשיכה ואכלו מאכלים קרים בלבד. כך הפכו את השבת ליום קודר וחשוך.

שמירה על קיום האש לא היתה שונה בעיניהם מהדלקתה. כאשר שכחו ונותר נר דולק בשבת, הם דנו לכאן ולכאן, האם יותר חמור כיבוי הנר מהשארית נר דולק. כידוע, הקראים ברשעותם מפרשים את התורה כל אחד בדרכו שלו...

בתחילת דרכם היו הקראים "מחמירים" מאד בדינים אלו ואחרים... אך עם הזמן, לפני כאלף שנה נאלצו להתיר חלק מהאיסורים הרבים שנהגו. וכן התירו להדליק נרות לשבת.

עם השנים התירו אכילת אוכל חם שהוטמן, או טרמוס, אך אסרו לחמומו או לשמור את חומו ע"י מכשיר חשמלי או אש. רבים מהם סוברים שהדין של 'לא תבערו אש' אוסר רק הצתת אש ואינו מדבר על חשמל. ולכן יש המשתמשים בשבת במכשירים חשמליים בעלי בטריה כמו טלפון סלולרי ופנס... (ס"ה)

עליהם חרז בעל המאור את דבריו: 'תקנת רבותינו לענג את השבת בחמין, וכל מי שאינו אוכל חמין, צריך בדיקה אחריו אם הוא מין... ולהשמין... ויזכה לקץ הימין!' (פר' כ"ה טז). והביאו הרמ"א (א"ח ר"ח ז).

"וימלא אתו רוח אלקים בחכמה בתבונה וברדת ובכל מלאכה. ולחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת". (ל"ה ל"א-ב)

הגאון רבי יצחק נתן קופרשטוק, מגדולי ירושלים. בכל הקשור להידור מצוה, יופיה וקישוטה לא ידע גבולות. היו לו ידי זהב. את הכשרון המופלג שהיה לו באמנות, השקיע בהידור המצוות.

לפני חנוכה היה יושב שעות רבות להדר את הכוסיות בתכלית היופי, היו לו המצאות משלו לעשות את נרות חנוכה בשיא היופי והנוי.

שבועיים ימים היה בונה את הסוכה ומקשטה. לשיטתו לא היה זה מכבודם של נויי הסוכה לנעוץ ולעשות חור בתוכם, לכן המציא פטנט מיוחד לתלות את התמונות מבלי לחורר אותם. נויי הסוכה בסוכתו נשמרו בתכלית השלימות במשך שבעים שנה, מאז חתונתו ועד סוכות שנה זו.

אולם השיא היה ארון הקודש בשכונתו "בתי ברוידא". הוא השקיע את כל מרצו לייפות ולקשט את ארון הקודש בתכלית היופי. להמציא המצאות ויופי לארון הקודש. היה מסוגל לשבת שעות לגלף בעץ ולהוסיף עוד קישוט, כדי שהארון יהיה מפואר. בכל יום ישישי היה מנקה את ארון הקודש, ומסדר את העמוד והבימה. אם משהו התקלף, מיד היה מסדרו.

רוב ישראל מהדרין לאכול חמין, מרק בהמה או עוף, ואוכלין טשולנט וקוגל, ומנהג ישראל תורה. ומי שאינו בריא יעשה מה שציווהו הרופא, והמחמיר בזה אין רוח חכמים נוחה הימנו. (ערוה"ש שם)

כדי לקיים מנהג אכילת חמין בשבת כתב ב"חוט שני": א. אין צריך לאכול חמין בכל הסעודות, אמנם יקפיד לאוכלם ביום. **ב.** עיקר התקנה היתה לאכול חמין, ולא די בשתית תה או קפה, מ"מ השותה חמין מקיים קצת ענין זה. **ג.** כיון שעיקר התקנה היא להוציאו מחשש אפיקורס, גם האוכל מטרמוס יצא חובת תקנה זו. (ח"ב כ"ב)

והגאון רבי יעקב אדלשטיין אמר כי לענין 'עונג שבת' אכן יש לאכול חמין, שבזה יש יותר עונג - כך 'שמין'. אבל להוציא מדעת הקראים יכול לשנות שתייה חמה, אמנם יעשנה ממים שהיו על אש ולא מטרמוס. וגם חולה שהאוכל מזיקו ופטור מעונג, יהדר להניח מים על האש, לקיום תקנה זו. ("נר לשולחן שבת" מהרה"ג י"ו)

"ויעש את הפרוכת תכלת וארגמן - מעשה אומן ציורים". (ל"ו ל"ה ת"י)

מעשה בפרוכת ספק קראית, ספק רבנית...

מעשה בפרוכת רקומה בציורים יפים מאד משובצים באבנים יקרות, מעשה ידי אמן נפלא. הפרוכת עמדה בבית כנסת אחד שישיים שנה, בעקבות מלחמת העולם הראשונה בית הכנסת נחרב, וגבאי בית כנסת של חסידי סדיגורא רצו לקנותה.

כאשר פקחו עין לבדוק את הציורים והאבנים טובות בפרוכת כדי להעריך את שוויה, גילו דבר משונה. עשרת הדברות לא היו רקומים בה כסדר הנכון אלא בסדר הזה, בצד ימין: 'אנכי - לא תשא - זכור - כבוד - לא תרצח' ואילו 'לא יהיה לך אלהים אחרים' איננו... ובצד שמאל רקום 'לא תחמוד' פעמיים...

הגבאים פנו לאדמו"ר מסדיגורא בשאלה מה יעשו. הרבי אמר כי ברור לו שפרוכת זו נעשתה בידי קראים, כפי מנהגם בכתיבת עשרת הדברות, ונעשתה עבור בית כנסת של כת הקראים.

הסתפק איפוא הרבי מסדיגורא האם בכלל מותר להשתמש בפרוכת הזו, או להיפך, אם רשאים למוכרה למוזיאון.

השיבו הגאון רבי אהרן וולקין:

דבר זה שברור לכ"ק שפרוכת זו נעשתה עבור טומאת בית כנסת של קראים וידי זדים שלטו בה, לי הדבר הינו ספק גדול.

ראשית, מעולם לא שמענו שיש חילוקי דעות אודות הדיבר 'לא יהיה לך' אם הוא ממנין הדברות, ולא רק אצל בני ישראל, אלא כל האומות אשר אינם עובדי אלילים עשרת הדברות קדושים אצלם כסדר המובא בתורה, וכך הוא בספריהם ובבתי תיפלתם.

ובוודאי כת הקראים המקיימים את התורה שבכתב. ודרשתי וחקרתי אצל בקיאים ויודעים בחוקי הקראים, ולא שמעתי אפילו אחד שגייד שהם מוחקים דיבר זה.

שנית, הרי הפרוכת הזו היתה שישיים שנה בקהילה קדושה, היתכן שהם יראו אוון ולא יתבוננו!?

על כן בכדי שלא להוציא לעז על דורות הראשונים, נראה לי להסביר פשר פרוכת זו בשתי דרכים:

א. השערתי היא שקרוב הדבר שהכל ארע בטעות. טעותו של מי שהכין את הפרוכת לרוקם, או של הרוקם עצמו, שדילג ורקם 'לא תשא' מיד אחר 'אנכי'. וכאשר גילה את טעותו וראה שאינו יכול לתקנה, יעצוהו לרקום את 'לא תחמוד' השני, שעל פי דעת הבה"ג ואבן עזרא הינו ממנין הדברות.

וודאי שאלו בזה את חכמי הדור אשר היו בימים ההם, והעלו להיתר. וחלילה לנו להחזיק שבזדון נעשתה תועבה על פי דעת מינים ואף אדם לא הרגיש בזה!?! היתכן שדבר שאבותינו נהגו בו קדושה למעלה מיובל שנים, אנו נאמר עליו 'צא טמא!?!'

ב. גם אם נניח שידי מינים שלטו בפרוכת להזיק, והיתה תלויה בבית כניסה קראי, גם אז ניתן להתירה לבוא בקהל. (עיי"ש אריכות)

לפיכך מותר לקנותה כדי לפאר ולרומם בית ה', וחלילה להורידה מקדושתה ולמוכרה למוזיאון. אמנם, צריך לתקן את רקימת עשרת הדברות, כדי שלא יראה תמוה ולהסיר דיבה.

והייתי מציע לתקן כך: אם יש רווח בין 'אנכי' ל'לא תשא' שאפשר לרקום בו באותיות קטנות 'לא יהיה' מה טוב.

ואם אין רווח, או שזה הפסד לפרום את כל הדברות ולכותבם מחדש כהוגן, הייתי מיעץ לרקום בפרוכת מעל עשרת הדברות כדברים הללו: 'על ידי סיבה נשמת דיבור 'לא יהיה', ועל פי שאלת חכם ואמר מותר, הנחנו כמו שהוא'. (שו"ת 'זקן אהרן' ח"א מ"ט)

ובענין זה

לפני שנים כתבתי אודות השאלה הידועה אם "לוחות הברית" היו מרובעים או עגולים. והבאתי את שאמר לי הגאון רבי חיים קניבסקי כי הלוחות היו מרובעים, וכדברי הגמ'. (נר כי תשא תשס"ה ועיי"ש)

ושאלתי מיניה וביה, הרי בבית הכנסת לדרמן, בימי רבינו הסטייפלר אמנם לא היתה תבנית של לוחות על ארון הקודש, אבל בפרוכת היו רקומים לוחות הברית עגולים, היתכן!?

השיבני רבי חיים: "הם - רוקמי הפרוכות - לא שאלו שאלות..." ("נר לשולחן שבת")

במשכן היתה ססגוניות מרהיבה של צבעים - "ססגונא". (ל"ה כ"ג)

גם בבית המקדש היתה ססגוניות. מי שלא ראה בנין הורדוס לא ראה בנין נאה מימיו. במה בנאו? אמר רבה באבני שיש, בצבעי ירוק ולבן. וי"א כחול ירוק ולבן. הוציא שפה והכניס שפה, לקבל סיד. חשב לצפותם בזהב. אמרו לו חכמים 'הנח', כך יפה יותר, שדומה לגלי הים'. (פ"ב ד. סוכה נ"א)

על גמרא זו יש מספר הסברים:

שהורדוס בנה את כתלי בית המקדש מאבנים צבעוניות.

טענה זו אינה מתיישבת עם דברי המשנה ש"כל שנה בערב פסח היו מלבנים את ההיכל בסיד". ועם התיאורים הידועים והמרגשים שההיכל היה נראה מרחוק כהר מכוסה שלג. ועוד, אין זה הגיוני שתחילה יבנו את כתלי ההיכל או העזרות מאבנים צבעוניות, כולם יתלהבו מיופיים, ואחר כך יצפו אותם בסיד.

לדעה הזו 'הוציא שפה והכניס שפה', הכוונה לנדבך, כלומר בכתלים היתה שורה אחת בולטת ואחת שקועה, כך בכל הגובה. **לדעה זו תמוה,** כאשר יישרו את הנדבכים ומילאו אותם בסיד, במה היה מראה הכתלים דומה לגלי הים, הרי עתה הכל ישר!?

והנראה לבאר: הורדוס ריצף את הר הבית באבנים צבעוניות. לא ריצוף פסיפס, אלא אריחי שיש גדולים, וכתיאורו של יוסף בן מתתיהו "וכל הכיכר מתחת לרקיע היה רצוף אבני צבעונים".

יש המסבירים שהורדוס רצה לצפות את הרצפה הזו בזהב. **דבר זה אינו מסתבר.** אמת הדבר שאת כתלי ההיכל ציפו בלוחות זהב, אבל להורדוס ובנאו היתה הבנה ביופי, בוודאי גם הם ראו את היופי והססגוניות שיש באבנים הצבעוניות הללו.

נמשך ונבאר - נכון שבאבני רצפה לא מסתתים שוליים, כי רצפה צריכה להיות ישרה, אולם מחמת מה שאירע בימי המתיוונים, שבמקדש גדלו שיחים כיער, סיתתו את האבנים ועשו בהם שוליים - 'הוציא שפה והכניס שפה' - ומילאו אותם בסיד - "רובה", שלא יצמחו עשבים ושלא יתהוו קיני שרצים.

ביקש הורדוס לצפות את הסיד הזה בזהב. אמרו חכמים 'לא, אדרבה, הצבע הלבן מחבר את האבנים, ונותן מראה מרהיב של ים וגליו, כי הוא נראה כקצף הגלים, ואז הרצפה נראית כים אחד גדול שנע ונד. ואילו הזהב, בשל חשיבותו, ובגלל שהוא נוצץ ובוהק תוחם כל אבן לעצמה. נכון הוא שאם היו עושים כך המראה היה מרשים, אבל מראה ים וגליו הינו יפה שבעתיים.

אפשר להוסיף ולהעמיק - חכמים העדיפו יופי עם משמעות פנימית, רצפה שדומה לים, שדומה לרקיע, שדומה לכסא הכבוד. ("הבית השני בתפארתו", "נר לשולחן שבת" וקיצרתי!)

"ולהורות נתן בלבו ... מלא אתם חכמת לב". (פ"ה)

מעשה בקהילה חשובה, באחד מזקני וחשובי הקהילה שהיה ממונה על קופת הגמ"ח של בית הכנסת. האיש עבר ארוע מוחי והיה מדובר על תקופה ארוכה עד שישתקם וישוב לאיתנו.

רב בית הכנסת הורה שקופת הגמ"ח תהיה סגורה עד שיחזור הלה לאיתנו. היו שתמהו על הוראתו זו, מה יהיה עתה, צריכים הלוואות, מחתנים ילדים, מה יעשו הנזקקים!?

ביאר הרב את טעמו בדבר: הלא תפקידו הציבורי היחידי של אותו יהודי לאחר שפרש לגמלאות הינו החזקת קופת הגמ"ח. כשישמע שאין הקהל זקוקים לו, עלול הדבר להחמיר את מצבו. מאידך, כשישכב במיטתו וידע שהציבור צריך לו, זה ימריץ אותו ויגרום לסיעתא דשמיא שישוב ויבריא. ואכן לא עבר זמן רב והלה חזר לאיתנו.

("נר לשולחן שבת" מהרה"ג מ"ו)

אל הקוראים הנכבדים - לצורך כתיבת העלון נשמח לקבל מחשב נייד במצב תקין.